

בעניין:

המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר - ע.ר.
ע"י ב"כ עוה"ד יוסי וולפסון ו/או לאה צמל ואח'
מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרת

- נ ג ד -

מדינת ישראל ואח'

המשיבים

תגובת העותרת להודעה המשלימה מטעם פרקליטות המדינה

בהתאם להחלטת הנשיא מ-18.8.2005, מתכבדת העותרת להגיש את תגובתה.

1. בעתירה זו ביקשה העותרת, כי המשיבים ינמקו מדוע לא ייסגר מתקן הכליאה המכונה "מתקן 1391", ולא ישמש עוד לחקירתם של אנשים או להחזקתם במשמורת. הוצא צו על-תנאי כמבוקש, שהוגבל לטענות העותרת, שיש לסגור את המתקן בהיותו סודי.

2. העותרת לא ביקשה את חשיפת מיקומו של המתקן, כנטען בהודעה המשלימה. מיקומו הלכאורי של המתקן, בסמוך לקיבוץ ברקאי, כבר נחשף באינטרנט ואף במגזין קתדרה, והוא תואם את הידוע בנוגע למקומות אליהם הובאו עצורים במתקן לצורך הארכת מעצרם, ובמקרה בודד, המוכר לעותרת, גם לצורך מפגש עם עורך דין. המשיבים לא הבהירו בכתב התשובה מדוע מיקום המתקן צריך להישאר חסוי – למעט הטענה שהוא נמצא בתוך בסיס שהוא עצמו חסוי (ומדוע לא ניתן להוציא את המתקן מהבסיס?). עוד טענו המשיבים, כי יש טעמים נוספים, חסויים כשלעצמם, לחסיון מיקומו הפיסי של המתקן. לעותרת דמיון פורה – אולם אין הוא משיג שום טעם מעין זה, למעט טעמים שעניינם פגיעה בזכויות הכלואים.

למען הזהירות, הרי שגם אם יש טעמים ביטחוניים אלו או אחרים, סבורה העותרת כי די בכלים שמעמיד הדין הקיים, שמייצגים את האיזון בין זכויות הפרט ובין דרישות הביטחון. יהיו הטעמים הביטחוניים אשר יהיו – אין בהם הצדקה כדי ליצור מפלצת בצורת מתקן סודי.

על כל פנים, לעותרת אין עניין במיקום הפיסי של המתקן כשלעצמו, אלא היא ביקשה את סגירתו, ודורשת שכל מתקן כליאה יהיה גלוי ומפורסם.

3. עניינה של העותרת הוא בכך שעצורים המובאים למתקן, לעתים לאחר שנחטפו על אדמת מדינה זרה, אינם מקבלים את המידע הבסיסי בדבר מקום הימצאם. כלשונו של הנשיא בדיון: לאדם ישנה זכות יסוד לדעת מיהו, איפה הוא. זוהי זכות הדומה לזכותו לדעת מי הוריו הביולוגיים – ואף חזקה ממנה. זוהי הזכות לאוריינטציה בחלל ובזמן, שבהיעדרה חי האדם בתחושת אובדן, חוסר אחיזה והתערערות הזהות העצמית. זכות זו היא פועל יוצא ישיר מעקרון כבוד האדם.

4. עניינה של העותרת הוא בכך שקיום מקומות מעצר שהם "אי-שם", קיום עצורים שהם עלומים, כמו תלויים באוויר, הוא זר לרוחה של מדינה דמוקרטית – ושוב אין מדובר אלא בפרפראזות על דברי הנשיא בדיון.
5. עניינה של העותרת הוא בכך שבשל סודיות המתקן לא מתקיימות בו ביקורות של הצלב-האדום, ולמעשה אין בו שום ביקורת חיצונית אובייקטיבית – בניגוד להוראות המשפט ההומניטארי הבינלאומי.
6. ההחזקה במקום סודי משפיעה גם על זכויות נוספות של העצורים, שמימושן נתקל בקשיים, שעשויים אף להוביל (באופן מוצדק – ולעתים ללא הצדקה) לצמצום אותן זכויות ואף לאיוןן.
7. הוראות המשפט הישראלי, הוראות המשפט ההומניטרי הבינלאומי והוראות משפט זכויות האדם הבינלאומי – כולן מחייבות פרסום ברבים של מיקומו של כל מתקן כליאה, ללא יוצא מן הכלל. פרסום מקום מעצרו של אדם הוא ערובה חיונית נגד מעצרים שרירותיים ונגד היעלמויות כפויות. פומביות מקום המעצר וחשיפתו לביקורת חיצונית היא ערובה חיונית נגד עינויים ויחס בלתי-אנושי ומשפיל. עדויותיהם של מי שהוחזקו במתקן, אודות פגיעה שיטתית בצלם האדם, ממחישות את מימוש סיכון זה, העומד בבסיסו של הדין ומודגש חזור והדגש בידי ערכאות משפטיות וגורמים בינלאומיים המופקדים על מניעת עינויים. העותרת פירטה כל אחד ואחד מעניינים אלו בעיקרי הטיעון מטעמה, והביאה אסמכתאות לרוב.
8. הצורך בפומביות הוא חזק במיוחד בהתחשב בסוג העצורים להחזקתם מיועד המתקן – אזרחים זרים החשודים בפעילות נגד מדינת ישראל וביטחונה. כלואים אלו חשופים במיוחד לפגיעות בזכויותיהם, ליחס בלתי אנושי ומשפיל ואף לעינויים. הדבר נובע מתפיסתם כ"אחר" וכ"מסוכנים" בעיני הסוהרים; מחוסר האוריינטציה החרף בו הם נתונים בהיותם כלואים בשטח מדינת האויב; מחוסר ההכרות שלהם עם מערכות השלטון בישראל ועם זכויותיהם ומהעדר גורמי תמיכה זמינים מחוץ לכלא.
9. עם כל הכבוד, "הסדר המצמצם באופן משמעותי את השימוש במתקן 1391 לצורך החזקת עצורים" אינו נותן מענה לסוגיות אלו.
- מעשה שהוא מנוגד לחוק הוא פסול גם אם הוא נעשה במשורה.
- פגיעה בשלטון החוק אינה יכולה להיות לנורמה מותרת, גם אם במקרים מסוימים. שלטון החוק נועד למנוע דווקא את אותם "מקרים מסוימים".
- פגיעה בזכויות האדם איננה הופכת מוצדקת משום שמעטים יהיו הנפגעים. הערובות שנקבעו בחוק להגנת זכויות האדם נועדו בראש ובראשונה להגן על אותם מעטים פגיעים במיוחד.
10. אישור של קצין צבא, ויהא זה קצין בדרגת אלוף או אף הפצ"ר, אינו יכול לבוא במקום הערובות שבדין. העותרת מסופקת אם יש חידוש בהסדר. להערכת העותרת, לפחות מקצת העצורים במתקן הוחזקו שם בידעתם של גורמים רמי דרג בהרבה.

11. גם הודעת הפרקליטות כי "ככלל" לא יוחזק במתקן עצור שהינו אזרח ישראלי או תושב השטחים, אינה מחדשת דבר ביחס לתצהיר התשובה. גם שם נאמר כי המתקן מיועד ככלל "למקרים מיוחדים ולעצורים שאינם תושבי שטחים". המשיבים שומרים לעצמם את הזכות להחזיק במקום אזרחים ישראלים, וזוהי נקודה מטרידה.

אולם מה לנו אזרח ישראלי ומה לנו נתין מדינת אויב? אלו ואלו בני-אדם הם. אלו ואלו זכאים לדעת היכן הם. אלו ואלו זכאים שמקום החזקתם יהא פתוח לביקורות חיצוניות אפקטיביות מצד גורמים מקצועיים ובלתי-תלויים. נתין מדינת האויב אף חשוף חשיפת יתר לפגיעה בזכויותיו, ולכן זכאי גם להגנות של המשפט הבינלאומי ההומניטארי, לרבות הזכות שהצלב האדום יערוך ביקורות בכל מקום בו הוא מוחזק.

12. בנסיבות אלו מבקשת העותרת שייקבע מועד קרוב להמשך הדיון בהתנגדות לצו על-תנאי.

ירושלים, 24 באוגוסט 2005

יוסי וולפסון, עו"ד
ב"כ העותרת

(ת.ש. 28500)